

רבי קופל עולים ישר לכסא-הכבוד והם גורמים⁵ נחת רוח
לאבינו שבשמים.

רבי קופל חסיד בעצמו לא היה אדמו"ר, אבל בנו רבי
מנחם מנדל הגר, מחבר הספר "אהבת שלום" נעשה
לאדמו"ר לאלפי חסידים. הוא חנך את תלמידיו לשלש
אהבות: אהבת השם יתברך, אהבת התורה ואהבת
ישראל. במרוצת השנים נעשו שלש אהבות אלה היסוד
החזק של בית ויז'ניץ.

רבי חיים מאיר הגר, אשר נפטר שבוע לפני חג הפסח
שנת תשל"ב, הלך בעקבות אבותיו הגדולים ונתפרסם
בכל העולם באוהב ישראל גדול וגם היה אהוב על כל
בני ישראל.

מספרים, פעם נפגש האדמו"ר רבי חיים מאיר הגר
עם האדמו"ר מגור ואמר לו: "הרבי מגור, אוהב אני אותו
אהבה יתירה, ויש לי ראיה מפסוק בתורה שכתוב:
'ואהבתם את הגר' – גור. ענהו הרבי מגור: "גם אני
אוהב אותו אהבה גדולה מאד, וגם לי יש ראיה מהפסוק:
'ואהבתם את הגר' – הגר.

האדמו"ר רבי חיים מאיר הגר נולד לאביו האדמו"ר
רבי ישראל, ט"ו לחדש כסלו שנת תרמ"ח (1888).

בעודו ילד קטן נתפרסם בחצר ויז'ניץ בילד פקח בעל
מדות טובות וביחוד במוחו החריף.⁶ בגיל צעיר קבל
סמיכה מגאון הדור רבי שלום מרדכי הכהן שוורץ, הרב
מברון.

בשנת תר"ע (1912) נתקבל ברב העיר וולוחוביץ מחוז
מרמורוש, והוא אז רק בן עשרים ושנים שנה. בעלותו
על כסא הרבנות נתגלו בו בשרונות⁷ של מארגן

הַאֲדָמוֹר רַבִּי חַיִּים מֵאִיר הָגֵר מוֹיִז'ניץ

וְנִתְפָּרְסָם בְּרַב פְּעִיל¹² וְעֶסְקָן צְבוּרִי. אָף-עַל-פִּי שְׁמֻטָּעוּ
הָיָה עָנְיוֹ וְרַךְ הַמָּזֶג¹³ וּמָסוּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, אָבֵל תִּקְיָה
בְּדַעְתּוֹ¹⁴ הָיָה בְּעֵינָיו תּוֹרָה וִירָאָת שָׁמַיִם. חֵישׁ מִהֵר
נִתְפָּרְסָם בְּרַב גָּדוֹל וּפְקָח, וְרַבִּים הָיוּ הַבָּאִים לְבֵיתוֹ לְבִקֵּשׁ
תּוֹרָה וְעֶצָה מִפִּיו.

בְּשָׁנַת תרצ"ו (1936) נִפְטָר אָבִיו, רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הַאֲדָמוֹר
מוֹיִז'ניץ, וּבְנֵו רַבִּי חַיִּים מֵאִיר נִקְרָא לְמֵלֵא אֶת מְקוֹמוֹ
וְהַכְתָּר¹⁵ בְּשֵׁם הַרְבֵּי מוֹיִז'ניץ. תִּקּוּפָה¹⁶ חֲדָשָׁה מִתְחִילָה
בְּבֵית-וִיז'ניץ. מֵאוֹת חֲסִידִים קְשִׁישִׁים¹⁷ וּמִכְבָּדִים, מֵהֶם
רַבָּנִים וְאֲדָמוֹרִים, הִתְחִילוּ לָבוֹא וּלְהִסְתַּוְּפֶה¹⁸ בְּצִלּוֹ שֶׁל
הַרְבֵּי מוֹיִז'ניץ. גַּם נִהַל יְשִׁיבָה גְּדוֹלָה וְהָיָה מָסוּר לָהֶם
בָּאֵב לְבָנָיו.

בְּפָרוּץ¹⁹ מְלַחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה הִכְרַח²⁰ הַרְבֵּי לְהַמְלִיט
עַל נַפְשׁוֹ²¹ וְהִתְחַבֵּא בִּיעֵר. אַחֵר כֶּךָ הִצְלִיחַ לְבְרוּחַ אֶל
מְדִינַת רוֹמְנִיָה.

אַחֲרֵי הַמְלַחֶמָה עָלָה הַרְבֵּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּד אֶת
בֵּית מִדְרָשׁוֹ בְּעִיר תַּל-אָבִיב. בְּאוֹתָהּ תִּקּוּפָה עָלוּ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל מֵאוֹת מַחְסִידֵי וִיז'ניץ, שֶׁנִּצְלוּ בְּאִירוּפָה. מִשְׁבַּת
לְשַׁבַּת גָּבֵר מִסְפָּר הַחֲסִידִים, שָׁבָא לְהַשְׁתַּתֵּף, מִקְרוֹב
וּמִרְחוּק, בְּשִׁלְחָנוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים מֵאִיר בְּתַל-אָבִיב. הַשְּׁבַת
בִּחְצֵרוֹ שֶׁל הַרְבֵּי מוֹיִז'ניץ הִפְכָּה שׁוֹב לְחַוְיָה עִמְקָה²² לְכָל
מִי שָׁבָא לִיד שִׁלְחָנוֹ שֶׁל הַרְבֵּי לְשִׁמוֹעַ לְתוֹרָתוֹ וּלְנִגּוֹנוֹ.

הָאֻיָּרָה²³ שֶׁל הָעִיר הַגְּדוֹלָה, תַּל-אָבִיב, לֹא מִצָּאָה חֵן
בְּעֵינֵי הַרְבֵּי. הוּא הָיָה רָגִיל לְרוּחָה²⁴ שֶׁל עֵינָה קִטְנָה.
וּבְאַחַד הַיָּמִים קָם הַרְבֵּי וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה: הוּא הִגִּיחַ יָסוֹד
לְעֵינָה וַיִּזְנִיצְאִית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הוּא בָּא בְּדַבָּרִים עִם
רֵאשֵׁי הָעִיר הַחֲרָדִית בְּנֵי-בֶרֶק וּבִתְחוּמָה שֶׁל עִיר זוֹ

הוקמה ויז'ניץ שבארץ ישראל. בית-המדרש שלו נבנה בדיוק כפי שבנוי היה בית-המדרש הישן שהחריבו הגויים. גם במראהו הפנימי דומה בית-המדרש לבית-מדרש חסידי גלותי, עם שלחנות וספסלים חזקים וארפים, עם ביור²⁵ מים גדול. בערב שבת אפשר לראות מאות חסידים עם מזודות²⁶ בידיהם נוסעים לבני-ברק, וכאשר שנאלים אותם: "לאן אתם הולכים?" הם משיבים: "אנו נוסעים לויז'ניץ." שוכחים אפלו להזכיר את השם בני-ברק. שבו²⁷ ויז'ניץ הפך לשם דבר בכל הארץ.

אהבתו לכל יהודי עברה כל גבול. כל קשה לב ומר נפש היה בא אל הרבי והרבי היה מנחם ומעודד,²⁸ מדבר על לבו לבל יתנאש²⁹ חס ושלום, וישועת ה' בהרף עין.³⁰ פעם באו אל הרבי יהודי ואשתו מאמריקה. הם נכנסו לחדרו של הרבי והתחילו לספר לפניו את צרותיהם. יש להם בת יחידה אשר ירדה מהדרך הישרה והתחתנה עם גוי. הם הרבו לבכות ובקשו מהרבי שיתפלל אל ד' להשיב לב בתם אליהם. הרבי ישב כל הזמן והקשיב בסבלנות³¹ רבה לכל הצער והכאב של ההורים השבורים. דבר על לבם. נחם אותם. בקש מהם להתחזק. ברח אותם בברכות חמות מעמק הלב. ההורים יצאו מאת פני הרבי כשהם מלאים תקוה שד' יעזור להם. אך כשיצאו האנשים פרץ הרבי בבכי גדול על צרותיהם של ישראל. כל הזמן התאפק³² ולא הראה שום סימנים של צער כדי שלא לצער את ההורים האמללים.³³

הרבי הקים ישיבה גדולה בשכון ויז'ניץ, והשפעת הרבי גדולה מאד ונכרת בכל הלוקם.³⁴

הַאֲדָמוֹר רַבִּי חַיִּים מֵאִיר הָגָר מִיז'נִיץ

1234567

רַבִּי חַיִּים מֵאִיר הָאָרִיךְ יָמִים וְנִפְטָר בְּשִׁיבָה טוֹבָה
כְּשֶׁהוּא בֶן שְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע שָׁנִים. אֶת מְקוֹמוֹ יָרָשׁוּ שְׁנֵי בָנָיו
הַגְּדוֹלִים: רַבִּי מִשָּׁה יְהוֹשֻׁעַ שְׁלִיט"א וְרַבִּי מְרִדְכֵי שְׁלִיט"א.
שְׁנֵיהֶם מְמַשִּׁיכִים אֶת שְׁלִשְׁלֹת³⁵ הַזָּהָב שֶׁל בֵּית וִיז'נִיץ.

1234567

- 1) Chassidic Rabbi 2) sweetness 3) spreads 4) served 5) cause 6) with the passing of years 7) footsteps 8) keen 9) suburb 10) talents 11) organizer 12) active worker 13) good natured 14) strong minded 15) crowned 16) period 17) aged 18) to find shelter 19) outbreak 20) was forced 21) to escape 22) deep experience 23) atmosphere 24) climate 25) basin 26) suitcases 27) settlement 28) encourage 29) not to give up hope 30) immediate — like the blink of an eye 31) patience 32) he controlled himself 33) unfortunate 34) behavers 35) chain

אוצר החכמה

אוצר החכמה

1234567

אוצר החכמה 1234567

1234567

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

רבי יחזקאל אברמסקי

רבה של סלוצק

מחבר ספר "חזון יחזקאל" על התוספתא

הארי שבחבורה הלה לעולמו. אחר מזקני תלמידי-
חכמים שבדור, שלא הניח כמותו בישראל, הגאון האדיר
משרידי גדולי הדור הקודם רבי יחזקאל אברמסקי. עם
מותו של רבי יחזקאל אברמסקי, הלכה לעולמה תקופה
גדולה של הרבנות המסורתית בארץ רוסיה. הוא היה
משירי² גדולי הרבנים מדור העבר. נשא על ראשו הרבה
כתרים: כתר ראש הישיבה, כתר של גאונות, כתר של
מחבר ספרים גדולים, אבל יחודו³ היה שהוא רב בישראל.

הוא נקרא הרב אברמסקי עד היום האחרון של חייו. הוא נשא את כתר הרבנות ברב פאר והדר.⁴ הרב אברמסקי נולד בעירה קטנה, הסמוכה לזילנה, ביום ז' באדר ראשון, בשנת תרמ"ו (1886), לאביו רבי מרדכי זלמן. בגיל צעיר הצטיין בכשרונותיו הגדולים ובהתמדה עצומה, ונתפרסם כעלוי גדול. הוא למד בשיבות טלז, רדין וב"כולל" וילנה, אשר היה תחת הנהלתו של רבי חיים עוזר גרודזינסקי, רבה של וילנה. גם שמע תורה מפי רבי חיים סולוביצ'יק, רבה של בריסק. בהיותו עוד צעיר לימים הדפיס מאמרי תורה בעתונים הללו: המודיע, יגדיל תורה, שערי תורה והעברי.

בהגיעו לפרק הנשואין, נשא את העלמה הנדל ריזל בת הגאון רבי ישראל יהונתן ירושלימסקי, רבה של איהומן ונקבת הרידב"ז. מיד לאחר נשואיו נתקבל ברב בעיר סמולויטש, במקומו של רבי אברהם דובר פהנא שפירא, אשר נתקבל לרב בעיר קובנה שבליטא. על פי עצתו של הסב הרידב"ז, התמסר⁸ לחבר חבורי גדול על התוספתא.¹⁰ התוספתא, אסף¹¹ הלכות שבכנסו בידי התנאים האחרונים (ר' חיא ור' אושעיא), היתה מלאה שגיאות, וגם חסר היתה פרוש¹² מתאים¹³ כדי להבין את דבריה. רבי יחזקאל אברמסקי נטל על עצמו את העבודה החדשה, לנקות את התוספתא משבובשים¹⁴ שונים וגם לעשות פרוש, לבאר את ההלכות בדרך פשוטה וברורה. אשרי האיש אשר יודע מה חובתו¹⁵ בעולמו. רבי יחזקאל ידע מה תפקידו¹⁶ בחיים. הוא ראה את יעודו¹⁷ בחיים לגאול את התוספתא מתהום הנשיה,¹⁸ ולהחזיר

את העטרה לישנה, תמיד עבד על התוספתא. בהיותו רב בסמולויטש, ואחר כך באשר עבר לכהן¹⁹ ברבנות הגדולה סלוצק, בשנת (1925), לא הזניח²⁰ את משימתו²¹ הגדולה אשר לקח על עצמו. וגם באשר הקומוניסטים אסרו אותו ושמדוהו בבית הכלא, ואחר כך שלחוהו למחנה עבודה בסביר, לא הפסיק מלעמול²² ולעין בזה. ונתקיים בו מקרא שכתוב (תהלים קי"ט), "זמירות היו לי חקיה בבית מגורי." אפלו באשר שרר בבית מגור²³ ופחד האויב, היה לו העיון בתוספתא לזמירות שעשו עיו (הקדמה לספרו "חזון יחזקאל" על סדר זרעים).

הרבה הרפתקאות²⁴ עברו עליו במשך שנות חייו, אבל האמין באמונה שלמה שהוא נשאר בחיים, רק הודות לחבורו "חזון יחזקאל" על התוספתא. באשר הצליח לצאת מרוסיה אמר: "באיזו זכות נצלת מניהנום זה, רק בזכות חבורי על התוספתא." ובאשר הרוסים רצו לקחת ממנו את כתב-היד,²⁵ סרב²⁶ לצאת מרוסיה, באמרו: "בלי חבורי אין טעם לחיי", ולא רצה לצאת לחפשי. הקומוניסטים היו מכרחים לתת לו את חבורו. הוא ספר לי פעם, שבהיותו עוד ברוסיה הוא שלח את כתב-היד, על זרעים, על-ידי בחורה אחת אשר אמרה לעבור את הגבול בגניבה. הוא בקש ממנה למסור את כתב-היד לרבי חיים עוזר. היא ספרה לו, ששני אנשים אשר הלכו אתה נהרגו בדרך. אז אמר לה רבי חיים עוזר שהיא נצלה בזכות כתב-היד (שמעתי מפיו).

גם באשר נתקבל לאב-בית-דין²⁷ בעיר לונדון, המשיך בעבודתו זו. ופעם באשר ישב במשרדו, והימים היו ימי המלחמה השנייה, ופצצה נפלה במשרדו, ואנשים נהרגו,

והוא נשאר בחיים האמין שנצל בזכות התוספתא (שמעתי מפיו).

אהבתו לתורה עברה כל גבול. בבואו לארץ ישראל, הזמינה אותו ישיבת סלובודקה להגיד שעור בישיבה. הוא נענה²⁸ להם. ובכל שבוע היה נוסע מירושלים לבני ברק, להגיד שעור לפני בני הישיבה. לא השגיח על בריאותו ולא על שיבתו. אם תלמידים רוצים לשמוע את תורתו, הוא מוכן לזה. באשר היהודים מבית-וגן, שכוונה²⁹ בירושלים, בקשו ממנו שהוא יגיד שעור בגמרא לפניהם, מלא את בקשתם. ובכל שבת ושבת היה לומד דף גמרא לפני מאות בעלי-בתיים.

פעם בקר בישיבה אחת בירושלים. נכנס לבית המדרש, וראה את הבחורים יושבים ולומדים. עלה על הבימה והתחיל להרצות שעור לפניהם. הרבנית שלו, שחסה על בריאותו, אמרה לו: "מה פתאם עלית לבימה מבלי שבקשו ממך?" ענה ואמר: "א שכור גייט פארביי אקרעטשמע חאפט ער אטרונק בראנפען. (שכור שעובר על יד בית-מרוח³⁰ הוא משתוקק לשתיית בוס יין שרוף). ראיתי את בית המדרש מלא לומדים, נתעוררה בי תשוקה עזה להגיד שעור" (שמעתי מפי גיסי הרב נתן קמנצקי).

מלבד גאונותו בתורה, בהיותו בקי בכל חדרי התורה, היה גאון במדות וחקם במלי דעלמא.³¹ ירא שמים ודובר אמת, חסיד וצדיק ואינו חת³² מפני איש. לא דבר בגנותו³³ של אדם ולא רצה לשמוע דברים מגנים. לא התייחס בבטול לשום איש. תמיד ספר בשבחם של בני אדם. הרבה אנשים, מכל החוגים, קמו לפתחו. היו פאלה שבאו לבקש עצה טובה והיו פאלה שבאו לשמוע דבריו

המחכמים. הִיָּה אִישׁ חֲמוּדוֹת וְחָכָם-נְמוּסִים.³⁴ הוּא הַשְׂכִּיל לְזוּג³⁵ הַשְׂכָּל עִם הַרְגֵּשׁ.

פַּעַם אָסַף סָכּוּם גָּדוֹל שֶׁל בְּסָף לְעִנְיָן אֶחָד שֶׁל צְדָקָה, וְהֵלֵךְ בְּעֵצְמוֹ לְבֵית-הַדָּאָר לְשִׁלּוֹחַ אֶת הַבְּסָף. שְׁאֵלוּהוּ: "לָמָּה הִיָּה לוֹ לְטָרוּחַ בְּעֵצְמוֹ, הֲלֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְשִׁלּוֹחַ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ?" חִיָּה רַבִּי יַחֲזִקְאֵל וָאָמַר: "שְׂמַעְתִּי סִפּוּר בְּשֵׁם הַ"חֲפֵץ חַיִּים" עַל אִשֶּׁת הַגֵּר" א וְחִבְרָתָהּ, שֶׁהִתְחַיְּבוּ זֶה לְזֶה שְׂאֵחָת תָּבוֹא לַשְּׁנִיָּה לְסִפֵּר תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים לְפִטְרָתָהּ, מֵהַ נַעֲשֶׂה שָׁם. וְהִנֵּה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁים בָּאָה וְסִפְרָה לְחִבְרָתָהּ – הָאֵם אֶת זִוְכָרָתָהּ בְּשִׁהְלָכָנוּ לְאֶסּוֹף נִדְבוֹת לְדָבָר נְחוּץ, רָאִינוּ מִרְחוֹק אֶת הַגְּבִירָה³⁶... וְנוֹפְפָנוּ³⁷ לָהּ בְּיָד לְסִמָּן שֶׁהִיא תַעֲמֹד וְנִגְשָׁנוּ אֵלֶיהָ לְקַבֵּל תְּרוּמָתָהּ. אוֹתוֹ נִפְנוּף הָיָד גַּם נִרְשָׁם³⁸ אִם כֵּן הַדָּבָר שְׂרוּשָׁמִים גַּם נִפְנוּף יָד, רְצוֹנִי לְזֵרוֹק בְּעֵצְמִי אֶת הַמִּכְתָּב עִם הַהִמָּחָא³⁹" (הַרְבֵּ מִשָּׁה מֵאִיר יִשְׂרָאֵל).

בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ, פָּרַשְׁתָּ נִצָּבִים-וַיֵּלֶךְ, כ"ד בְּאֵלוֹל, שְׁנַת תשל"ו, הִשִּׁיב אֶת נִשְׁמָתוֹ הַטְּהוֹרָה לְיוֹצְרָהּ, בְּשָׁנָה הַתְּשָׁעִים לְחַיָּיו. אַרְבָּעִים אֶלֶף אִישׁ הִשְׁתַּתְּפוּ בְּהַלְוִיתוֹ. בְּהִתְאַם⁴⁰ לְצוּאָתוֹ הִנְחֹו עַל אֲרוֹנוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סִפְרָיו "חֲזוֹן יַחֲזִקְאֵל". אֲרוֹנוֹ נִשָּׂא עַל יְדֵי בְּנֵי הַתּוֹרָה מִבֵּיתוֹ, אֲנִשֶּׁר בְּשִׁכּוּנָתָהּ בֵּית-נֶגֶן, עַד בֵּית הָעֵלְמִין "הַר הַמְּנוּחוֹת".

1) remaining 2) remnant 3) uniqueness 4) pride 5) genius 6) published 7) Torah thoughts 8) devoted himself 9) written work 10) a supplement to the Mishnah 11) compilation 12) commentary 13) adequate 14) errors 15) task, obligation 16) designation 17) to redeem 18) forgetfulness 19) to serve 20) neglect 21) undertaking 22) to toil 23) fear, terror 24) adventures 25) manuscript 26) refused 27) head of the Jewish religious court 28) conceded 29) neighborhood 30) saloon 31) worldly matters 32) fear 33) disgrace 34) good manners, polite 35) match 36) rich lady 37) signaled 38) registered 39) cheque 40) according

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

הַאֲדָמוֹר רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֶלְתֵּר מִגּוֹר

רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֶלְתֵּר הָיָה הַאֲדָמוֹר הָרְבִיעִי שֶׁל חֲסִידֵי גוֹר. הָרִאשׁוֹן הָיָה רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר – בֶּעַל "חֲדוּשֵׁי הָרִי"ם". הַשֵּׁנִי הָיָה רַבִּי אֲרִיֶּה לֵיב – בֶּעַל "הַשְּׂפָת אֱמֶת". הַשְּׁלִישִׁי הָיָה רַבִּי אַבְרָהָם מֶרְדֵּכִי, וְהָרְבִיעִי לְשׁוֹשֶׁלֶת גּוֹר הָיָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֶלְתֵּר, אֲשֶׁר נִסְתַּלַּק בְּיוֹם א', ב' אָדָר תשל"ז (1977).

הָרַבִּי רָאָה שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: רָאָה אֶת חֲסִידוֹת גּוֹר בְּתַפְאֲרָתָהּ.¹ אֵלֶּפֶי חֲסִידִים קָמִים וּבָאִים לִפְתָּחוֹ שֶׁל אָבִיו, רַבִּי אַבְרָהָם מֶרְדֵּכִי, בַּעֲיָרָה גּוֹר. רָאָה גַם אֶת חֲסִידוֹת גּוֹר בְּחֶרֶבָנָה, כְּאֲשֶׁר פָּרְצָה מִלְחָמַת הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹנָה וּרְבִבוֹת חֲסִידֵי גּוֹר אָבְדוּ בַשּׁוֹאָה.² אוֹלָם גַּם זָכָה וְרָאָה אֶת חֲסִידוֹת

גור בבנינה. הרבי שהיה אישיות מפלגה וצדיק יסוד עולם הצליח להקים את סבת גור הנופלת, והחזיר את העטרה לישראל.

האדמו"ר מגור, רבי ישראל, נולד לאביו, האדמו"ר רבי אברהם מרדכי בעירה גור, ביום כ"ד תשרי שנת תרנ"ה (1895). על פסא חסידות גור ישב אז הסבא בעל "שפת אמת". חסידים ושישים היו מספרים: "בעת הברית, כאשר קראו לרף הנמול בשם ישראל, אמר ה' שפת אמת בהתרגשות רבה: 'ישראל – אשר בך אתפאר'". ועוד ספרו: "בהיותו עוד ילד קטן, נוהג היה הבעל 'שפת אמת' לקרוא לו 'רבי', 'רבי ישראל'. ואמנם היה ישראל ילד השעשועים של רבי אריה ליב – בעל ה'שפת אמת'".

בן אחת עשרה היה הנער ישראל כאשר הסבא נפטר ואביו רבי אברהם מרדכי ירש את פסאו. בבית אביו האדמו"ר קבל את חנוכו. הוא הצטיין בכשרונותיו הגדולים, בחריפות שכלו ובתפיסה מהירה. משחר טל ילדותו התקרב אל זקני חסידי גור אשר עוד זכו לראות את בעל "חדושי הרי"ם", הרבי הראשון של גור.

חיש מהר נתפרסם בין חסידי גור כלמדין גדול ובקי בכל חדרי התורה. קראו לו "רבי ישראל, בנו של הרבי". יודו הגאון, רבי יעקב מאיר בידרמן, בחר בו להיות חתנו. בבית חותנו ישב רבי ישראל והגה בתורה יומם ולילה.

ברבות הימים נעשה יד ימינו של אביו האדמו"ר. היה מלנה את אביו בנסיעותיו הרבות. אם לאספות שונות או בנסיעותיו לארץ ישראל. אביו האדמו"ר בקר בארץ ישראל שבע פעמים לפני קום המדינה.

בְּפָרוֹץ הַמִּלְחָמָה הָאֲחֵרוֹנָה נִצְלוּ הָרַבִּי מְגוּר וּבָנָיו,
וְעָלוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁנַת תש"ח, בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת נִפְטַר
הָרַבִּי הַזֶּקֶן, וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל בֶּנּוֹ יָרַשׁ אֶת בִּסְאוֹ וְנַעֲשֶׂה
לְאֲדָמוֹר הָרַבִּיעִי לְבֵית גּוּר.

רַבִּי יִשְׂרָאֵל הִתְחִיל אֶת הַנְּהָגָתוֹ בְּיָמִים קָשִׁים לָעַם
יִשְׂרָאֵל כָּלוּ. מְרַכְזֵי הַתּוֹרָה וְהַחֲסִידוֹת נִחְרְבוּ וְהָיוּ לְאִפֶּר.
מְדִינַת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בַּת חֹדֶשׁ יָמִים. יְרוּשָׁלַּיִם הָיְתָה אֲזַ
בְּמִצּוֹר¹² וּבַמִּלְחָמָה עִם הָעֲרָבִים. הָיוּ כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר פִּקְּקוּ¹³
אִם יִצְלִיחַ הָרַבִּי הַחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ וּלְשָׁקָם¹⁴ אֶת מַלְכוּת
חֲסִידוֹת גּוּר.

וְרָאָה זֶה פֶּלֶא, לֹא עָבַר הָרַבִּיהַ זְמַן וְחֲסִידוֹת גּוּר קָמָה
וְגַם נִצְבָּה. הָרַבִּי הָיָה מְנַהִיג בְּחֶסֶד עֲלִיוֹן. אֲנָשִׁים לְאֻלְפִים
נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו. לֹא רַק חֲסִידֵי גּוּר אֲלָא סֵתָם יְהוּדִים מְכַל
הַשְּׁכָבוֹת,¹⁵ וְאֶפְלוּ יְהוּדִים מֵעֲדוֹת הַמִּזְרָח¹⁶ הָיוּ בָּאִים אֵלָיו
לְקַבֵּל הַדְּרָכָה וְעֶצָה. לִפְנֵי חֲדָרוֹ, אֲשֶׁר הָיָה פְּתוּחַ פְּעָמִים
בְּיוֹם, עָמַד תּוֹר אָרֶךְ שֶׁל חֲסִידִים, אֲנָשִׁי מְסַחֵר, נְעָרִים
וּבַחוּרִים, תִּנְיָרִים¹⁷ מְכַל רַחְבֵּי הָעוֹלָם, רַבָּנִים וְאֲנָשִׁי צָבָא.
כָּל אֶחָד בָּא אֵלָיו עִם דְּאָגוֹתָיו וְצָרוֹתָיו. הָרַבִּי קָרָא אֶת
הַ"קְוִיטָל", פֶּתֶק, שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ, וְהִשְׁתַּדֵּל לַעְזוֹר לְכָל אֶחָד
וְאֶחָד. אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מְלֵאֵי דְאָגָה יֵצְאוּ מִחֲדָרוֹ רְגוּעִים
וּבְטוֹחִים,¹⁸ וּפְגִיחָם מְבִיעוֹת שְׂמִיחָה וְתִקְוָה.

הָרַבִּי תָבַע¹⁹ מֵאֵת חֲסִידֵי לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה. הוּא לָמַד כָּל
אֶחָד וְאֶחָד לֹא לְהַשְׁאֵר עוֹמֵד עַל מְקוֹם אֶחָד. חֲסִיד אֶחָד
סִפֵּר פַּעַם: "בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנִים לֹא זָכִיתִי לְשִׁמוֹעַ אֶף מִלָּה
טוֹבָה אַחַת מִן הָרַבִּי. תָּמִיד תָּבַע מִמֶּנִּי לְטִפְס וְלַעֲלוֹת
מֵעֵלָה מֵעֵלָה בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה וְהִירָאָה." בְּעֶקֶר דָּאג לְדוֹר
הַצָּעִיר וּלְבָנֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁיַּעֲסֻקוּ בַּתּוֹרָה.

ספר סוחר אחד מפריס: "באתי פעם לארץ ישראל והייתה לי שאלה מסבכת²⁰ בענייני מסחר. רצתי מעורר דין²¹ לעורר דין ולא מצאתי את הפתרון הנכון. חבר אחד אמר לי: "מדוע לא תבנס אל הרבי מגור ותשאל בעצתו?" נכנסתי ואמרתי שברצוני לשאול עצה. הרבי התחיל לחקור אותי בדיוק בכל ענייני מסחר. הרבי נתן לי עצה והצלחתי במאה אחוז.²²

בתם השיחה²³ שאל אותי הרבי: "מי יש לך בבית?" "שני בנים צעירים יש לי בפריס," אמרתי. "תן לי את הילדים שלך! מה יצמח מהם אצלך בפריס?" – פנה אלי הרבי במבט²⁴ לבבי, והבעת²⁵ דאגה וחרדה לשלום הילדים שלי. לא יכולתי לסרב. הבאתי את הילדים, והרבי הציג שאמסור אותם להתחנך בישיבה ליטאית ולא בישיבת גור. בני לא החליפו את לבושם המודרני. הם אינם נראים כלל כחסידים. אבל תאמינו לי, בני הם "חסידים שרופים".

ועוד ספור של תלמיד ישיבה ליטאית: "פעם נכנסתי אל הרבי ואמרתי לו: "מרגיש אני שחסרה לי²⁶ שמחה וחדנה באשר אני לומד תורה." התפלא הרבי: "הא פיצד? למוד התורה זה התענוג הכי גדול בעולם הזה." והרבי המשיך: "תאמר בבקר בכונה רבה את התפלה והערב-נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו ובפי עמך בית ישראל," ורגשי החדנה יציפו²⁷ אותך כל היום. מהיום שהוא נתקשרתי אל הרבי בכל לבבי ונפשי. פעם אחת הבעתי את רצוני לפניו שאינני מרגיש טוב בלבושי המודרני והייתי רוצה להתלבש כמו חסיד. אולם הרבי לא נתן לי לסיים דברי ואמר: "הרי הנך יודע שאצלי

העקר הפנימיות.²⁸ ותמשיך בהתנהגותך כפי שהנהגת עד כה" – פסק הרבי.

במלחמת יום הכפורים צוה לתלמידי ישיבותיו מחוץ לארץ לא לעזוב את ארץ ישראל. הוא עצמו סרב לעזוב את הארץ. וכאשר הרופאים יעצו אותו לנסוע לצרכי מרפא לשוין לא שמע לקולם. במקום זה נסע לערד או להר הכרמל. לאחר מלחמת יום הכפורים נכנס אליו רב חשוב מאמריקה ואמר לו: "רבינו, באתי אליו לשמוע מה בבוד הרבי אומר על המצב הנוכחי."²⁹ "מה אני אומר?" השיב הרבי תכף ומיד, בדרךבו בחריפות יתירה: "אני אומר תהלים!... וגם אתה עשה כמוני!..."

עשרים ותשע שנים (מן השבת הראשונה לאחר חג השבועות של שנת תש"ח ועד לאותה שבת אחרונה של ראש-חודש אדר תשל"ז) נהל הרבי את תנועת חסידי גור, בעיר הקדש ירושלים. בנה ישיבות רבות בהרבה פנות בארץ ובחוץ לארץ. הוא ראה בלמוד התורה התרופה היחידה לפגעי הזמן. בפניסיה הגדולה של אגדת ישראל שהתקיימה בירושלים בשנת תשכ"ד (1964), השמיע הרבי נאום בן ארבע דקות. ומה אמר? "כל אחד ואחד חייב לקבוע עתים לתורה. עם-הארצות הביאה לכל הנעשה עתה ברחוב, וכל הצרות באות מאי-למוד, דבתיב "על עזבם את תורתך".

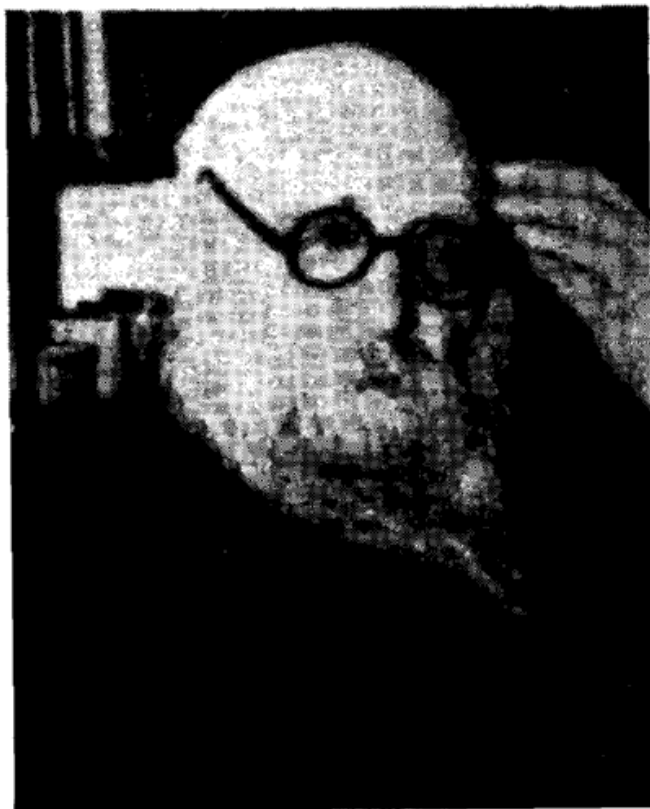
הרבי זכה לראות דורות בני תורה אשר יצאו מישיבותיו – ישיבות גור. הצליח להקים את מלכות חסידות גור כבימי קדם.

האדמו"ר הרביעי של חסידי גור נסתלק בשנת השמונים ושתים לימי חייו. ארונו הטמן³⁰ במערת הקבר

שֶׁל חֲלָקַת מִשְׁפַּחַת בֵּית הָאֲדָמוֹ"ר שֶׁבְּמְרוֹמֵי הָר הַיִּזְיָתִים.
מֵאָה אֶלֶף אִישׁ הִשְׁתַּתְּפוּ בְּהַלּוּיָתוֹ. לְוִיָּה עֲנָקִית³ כְּזוֹ טָרָם
רָאוּ עוֹד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

רַבֵּי שְׁמֻחָה בּוֹנִים אֶלְתֵּר, בְּנוֹ שֶׁל הָאֲדָמוֹ"ר רַבֵּי
אַבְרָהָם מְרִדְכִי, וְאָחִיו הַצָּעִיר שֶׁל הָאֲדָמוֹ"ר רַבֵּי יִשְׂרָאֵל,
הִתְחִיל לְהִנָּהִיג אֶת קָהֵל חֲסִידֵי גוֹר עַד יוֹם מוֹתוֹ.

- 1) Chassidic Rabbi 2) dynasty 3) glory 4) holocaust 5) marvelous personality
6) great excitement 7) darling child 8) sharpness 9) grasp 10) trips 11) leadership
12) under siege 13) doubted 14) rebuild 15) all types 16) oriental 17) tourists 18) secure
and peaceful 19) demanded 20) complicated 21) lawyer 22) hundred percent
23) discussion 24) look, stare 25) expression 26) to require 27) overflow 28) inner
behavior trait 29) present situation 30) interred 31) gigantic

אח"ח 1234567

1999

רבי שלמה יוסף זעין העורך הראשי של האנציקלופדיה התלמודית

1999

1999

אוצר החכמות

1999

רבי יהודה הנשיא מונה שבחן של חכמים. לרבי טרפון קרא לו גלי אבנים. ויש אומרים גל של אגוזים. כיון שנוטל אדם אחד מהן בלן מתקשקשין – הם נקבצים ונופלים – ובאין זה על זה, כך היה רבי טרפון דומה בשעה שתלמיד חכם נכנס אצלו ואמר לו שנה לי. מביא לו מקרא ומשנה, מדרש, הלכות, ואגדות. כיון שיצא מלפניו היה יוצא מלא ברכה וטוב (אבות דרבי נתן, פרק י"ח). רבי שלמה יוסף זעין היה מעין "רבי טרפון" של ימינו. איש האשכולות היה – גאון שהכל בו. בקיאות מקיפה

בְּכָל הַסְּפָרוֹת הַתְּלִמוּדִית: תּוֹרָה וְחֻסִּידוֹת, מַחְשָׁבָה וְדְרוֹשׁ, בְּקִיאוֹת וְחֲרִיפוֹת, הִבְנָה וְנִתּוּחַ מוֹסָר וּמִדּוֹת, חֶסֶד וְאַמֶּת, וְנוֹסֵף עַל כָּל אֵלֶּה סוֹפֵר פּוֹרָה וְקַל עֵט.

פַּעַם נִכְנַס אֵלָיו בַּחֹר מִיִּשְׁיבַת חֶבְרוֹן וְשָׂאל אוֹתוֹ שְׂאֵלָה קָשָׁה בְּגִמְרָא. הָרַב זְוִין קָם מִמְּקוֹמוֹ וְנִגַּשׁ אֶל אֲרוֹן סְפָרָיו וְהוֹצִיא שְׁבָעָה סְפָרִים. הִגִּישׁ אֶת הַסְּפָרִים אֶל הַבַּחֹר וְאָמַר לוֹ: "בְּסְפָרִים אֵלּוּ תִמְצָא תְרוּץ עַל הַקְּשִׁיָּה שְׁלָךְ. כָּלֵם שׁוֹאֲלִים אוֹתָהּ קְשִׁיָּה" (שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַבַּחֹר, בְּהִיוֹתִנִּי לומְדִים בִּישְׁיבַת חֶבְרוֹן). אוֹתוֹ דָּבַר אֶפְשָׁר לִמְצוֹא בְּמֵאמְרֵי הָעֶרְכָּה עַל סְפָרֵי הַלְכָּה. בְּמֵאמֶר אֶחָד עַל סְפָרוֹ שֶׁל רַב גָּדוֹל שֶׁמִּתְפַּלֵּא עַל נוֹשְׂאֵי כָלָיו שֶׁל הַרְמַב"ם שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ מֵאמָה מִקְשִׁיָּה זוֹ (שֶׁהִמְחִיב מְעוֹרָר), מֵרָאָה לוֹ הָרַב זְוִין שְׁשֵׁה סְפָרִים (וְדוֹקָא מִפְּרָסְמִים) שֶׁשֵּׁם נִמְצְאָתָהּ הַקְּשִׁיָּה וְשֶׁכָּבֶר עֲמָדוֹ עַל כָּךְ.

רַבִּי מֵאִיר בֶּרְלִין, בְּנוֹ שֶׁל הַנָּצִי"ב מוֹלוֹז'יִן, יָזַם אֶת מַפְעָלִי הָאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלִמוּדִית. אוֹלָם קָשָׁה הָיָה לוֹ לִמְצֹא אֶת הָאִישׁ הַמֵּתָאִים שְׁיוּכָל לְבַצֵּעַ מַפְעָל-עֲנָקִים כָּזֶה. אָבֵל כְּשֶׁהִכִּיר הָרַב בֶּרְלִין אֶת הָרַב זְוִין אָמַר: "זֶהוּ הָאִישׁ!" הוּא הָיָה הָאִישׁ הַמֵּתָאִים לָזֶה. כִּי הוּא בִּעֲצָמוֹ הָיָה מַעֲיִן אֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה תְלִמוּדִית חַיָּה, מָלֵא וְגִדּוֹשׁ בְּכָל מְקַצְוֵעוֹת הַתּוֹרָה. מֵיָמִים קְדוּמִים עַד לְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁל תְּלִמִּידִים וְתִיקִים בִּימֵינוּ אָנוּ.

רַבִּי שְׁלֹמֶה יוֹסֵף זְוִין רָאָה בְּמַפְעָל זֶה צוֹ הַשָּׁעָה וְצֹרֶךְ הַדּוֹרוֹת. הִזִּיז הַצָּדָה אֶת כָּל חֲבוּרָיו הַתּוֹרָנִיִּים וְהִתְמַסֵּר רַק לְמַפְעָל זֶה. בְּמִשָּׁךְ הַזְּמַן נַעֲשֶׂה הָאֲדָרִיכָל¹² שֶׁל הָאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלִמוּדִית.

רַבִּי שְׁלֹמֶה יוֹסֵף נוֹלַד בְּשָׁנַת תַּרמ"ה (1885) בְּעִיר

קוֹזִימִירוֹב, מְחוּז מִינְסֶק, אֲשֶׁר בְּרוֹסְיָה הַלְבָּנָה. שָׁמַע תּוֹרָה מִפִּי מְלַמְּדִים שׁוֹנִים וּמִפִּי אָבִיו רַבִּי אֶהְרֶן מְרֹדְכִי, רַבֵּה שֶׁל הָעִיר. בְּאֲשֶׁר נִתְבָּגַר גָּלָה לִישִׁיבַת "מִיר" הַמְּפֹרָסֶמֶת. שָׁם שָׁמַע לְשִׁעוּרָיו שֶׁל רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה הַגָּאוֹן רַבִּי אֶלְיָהוּ בְּרוֹן קַמְאִי. נִסְמָךְ לְהוֹרָאָה עַל יְדֵי הַגָּאוֹן רַבִּי יְחִיאֵל מִיכָל אֶפְשֵׁטִין, בְּעַל "עֲרוֹךְ הַשְּׁלַחֵן", וְהַגָּאוֹן הָרוֹגְצ'וֹבִי רַבִּי יוֹסֵף רוֹזִין, בְּעַל "צִפְנַת פְּעִנַח", וְעוֹד.

בְּשָׁהִיָּה רַק בֶּן תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִתְקַבֵּל כְּרַב בְּעִיר מוֹלְדָתוֹ קוֹזִימִירוֹב. הוּא מֵלֵא אֶת מְקוֹמוֹ שֶׁל אָבִיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ. לְאַחַר מָכֵן שָׁמַשׁ בְּרַבְּנוּת בְּעָרִים קְלִימוֹב, מַגְלִין, וְנוֹבוֹזִיפְקוֹב.

כָּבֵר בְּשִׁחַר נְעוּרָיו הִתְחִיל לְכַתּוֹב חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה וּפְרָסָם אוֹתָם בִּיְרֵחוֹנִים¹⁵ תּוֹרְנִיִּים. בֶּן כָּתֵב מֵאֲמָרִים בְּעֵתוֹנוֹת הָעֵבְרִית. גַּם עָרַךְ יַחַד עִם רַבִּי יִחְזַקְאֵל אֲבֵרְמָסְקִי אֶת הַמֵּאֲסָף הַתּוֹרְנִי "יגְדִיל תּוֹרָה".

בְּאֲשֶׁר תִּפְסוּ¹⁶ הַקּוֹמוֹנִיסְטִים אֶת הַשְּׁלֵטוֹן¹⁵ וְהִתְחִילוּ בְּחִסּוֹל¹⁶ הַדָּת, סָגְרוּ אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת, הַ"חֲדָרִים" וְהַיְּשִׁיבוֹת. הָרַב זְוִין נָסָה בְּתַחֲלָה לְהִתְקוֹמָם¹⁷ נֶגְדָם וַיִּסַּד בְּמַחֲתָרָת¹⁸ "חֲדָרִים" וַיְשִׁיבוֹת. אוֹלָם הַקּוֹמוֹנִיסְטִים רָדְפוּ אוֹתוֹ, אָף הִטִּילוּהוּ לְמֶרְתֵּף הַכְּלָא לְחֲדָשִׁים אֲחֵרִים.

בְּשָׁנַת תרצ"ה (1935) עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר שְׂיָדִידָיו פְּדוּהוּ מִיַּד הַסּוֹבְיֵטִים בְּכֶסֶף רַב. הוּא הִגִּיעַ לְתֵל-אָבִיב וּמִיד הִתְאַקְלָם¹⁹ בָּהּ וְהָיָה כְּאַחַד הַנְּתִיקִים²⁰ בְּעִיר. תוֹךְ שְׁבוּעוֹת מְסַפֵּר דִּבְרַ עֵבְרִית שׁוֹטְפֶת וְדוֹקָא בְּהִבְרָה סְפָרָדִית. מֵאֲמָרָיו וּמַחֲקָרָיו הִתְלַמוּדִיִּים נִדְפְּסוּ בְּעֵתוֹנִים שׁוֹנִים. בְּפָרוֹס הַחֲגִים פָּרָסָם הָרַב זְוִין מֵאֲמָרִים נִפְלָאִים עַל הַמוֹעֲדִים וְהַחֲגִים כְּפִי שֶׁהֵם מְשֻׁתְּקָפִים²¹

בְּהִלְכָּהּ. וְכָּךְ נֹוצֵר סִפְרוֹ הַמַּעֲנִין "הַמוֹעֲדִים בְּהִלְכָּהּ".
הַסֵּפֶר הַזֶּה הָיָה בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן לְסֵפֶר רַב-מֶכֶר.²² הוּא נִדְפָס
בְּמִהְדוּרוֹת רַבּוֹת.

אוצר החכמה

וְהָיָה יָסֵד הָרַב בְּרֵלִין-בֶּר אֵילָן עֵתוֹן יוֹמִי וְהוּא הַזְּמִין
אֶת הָרַב זְוִין לְכָתוֹב מֵאֲמָר שְׁבוּעֵי עַל סִפְרִים חֲדָשִׁים,
הַמוֹפִיעִים בְּעוֹלָם הַתּוֹרָנִי. זְכוּרֵנִי, כִּי צֵד בַּחוּרֵי הַיִּשִּׁיבָה
הָיוּ פּוֹשְׁטִים אֶת הָעֵתוֹן וְהָיוּ קוֹרְאִים בְּעִיּוֹן וּבַהֲנָאָה אֶת
מֵאֲמָרָיו אֵלֶּה שֶׁל הָרַב זְוִין. רְעִיּוֹן זֶה, לְכָתוֹב מֵאֲמָרִים עַל
סִפְרֵי הִלְכָּהּ, הָיָה דָּבָר חֲדָשׁ בְּעוֹלָם הַתּוֹרָה, וּבָא הָרַב זְוִין
וְהִצְלִיחַ בְּמַעֲשָׁיו.

הוּא פָּתַח תְּקוּפָה חֲדָשָׁה בְּסִפְרוֹת הַתּוֹרָה שְׁבַע עַל פֶּה,
מִחוּ"ל וְעַד יְמִינוֹ. עַל יְדֵי מֵאֲמָרִים אֵלֶּה – לְמַדּוֹ בְּנֵי
הַתּוֹרָה לְהַפִּיר אֶת חֲדוּשֵׁיהֶם וְאֶת שִׁיטּוֹת הַלְמוּד שֶׁל גְּאוּנֵי
יִשְׂרָאֵל, כִּמּוֹ הַנְּצִי"ב מִוִּלְנֹוֹיִן, רַבֵּי חַיִּים מִבְּרִיסק, הַגָּאוֹן
מִרוֹגַצ'וֹב, רַבֵּי מֵאִיר שְׁמַחָה מִדּוּוִינְסֵק וְעוֹד. מֵאֲמָרָיו אֵלֶּה
כָּנְסוּ לְאַחַר מִבֵּן בְּסִפְרָיו "אִישִׁים וְשִׁיטּוֹת", וְ"סוֹפְרִים
וְסִפְרִים". הִיָּתָה לוֹ הַשְׁפָּעָה גְּדוֹלָה עַל בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה, מִמֶּנּוּ
לְמַדּוֹ כִּי צֵד לְכָתוֹב מֵאֲמָרֵי תּוֹרָה בְּסִגְנוֹן²³ יָפָה, בְּהִרְצָאָה
קְלָה וְשׁוֹטְטָה.²⁴ בְּמִדָּה יְדוּעָה הָיָה לְרַבֵּן שֶׁל כָּל בְּנֵי
הַתּוֹרָה בְּאֶרֶץ.

יְבוּלוֹ²⁵ הַסִּפְרוֹתֵי רַב מְאֹד. אוֹלָם מִפְּעַל-חֵייו הָיָה
וְנִשְׁאָר הָאֲנֻצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלִמּוּדִית. עֲשָׂרִים וְאַחַד הַכְּרָכִים
אֲשֶׁר נִדְפְּסוּ עַד עַתָּה – מְעִידִים עַד כִּמָּה מָסַר נַפְשׁוֹ עֲלֶיהָ,
וּכְמָה יִגִּיעָה וַיִּצִּירָה הַשְׁקִיעַ בְּכָל עֶרֶךְ וְעֶרְךָ.²⁶ הִיא
(הָאֲנֻצִיקְלוֹפֵדִיָּה) מְבֹאֶרֶת וּמְסַפֶּמֶת²⁷ כָּל נוֹשֵׂא וְכָל עֲנִין
תְּלִמּוּדִי וְהִלְכָתִי. הִיא מְשַׁמֶּשֶׁת סֵפֶר-לְמוּד וְסֵפֶר עֶזֶר
לִידִיעַת הַתּוֹרָה.